

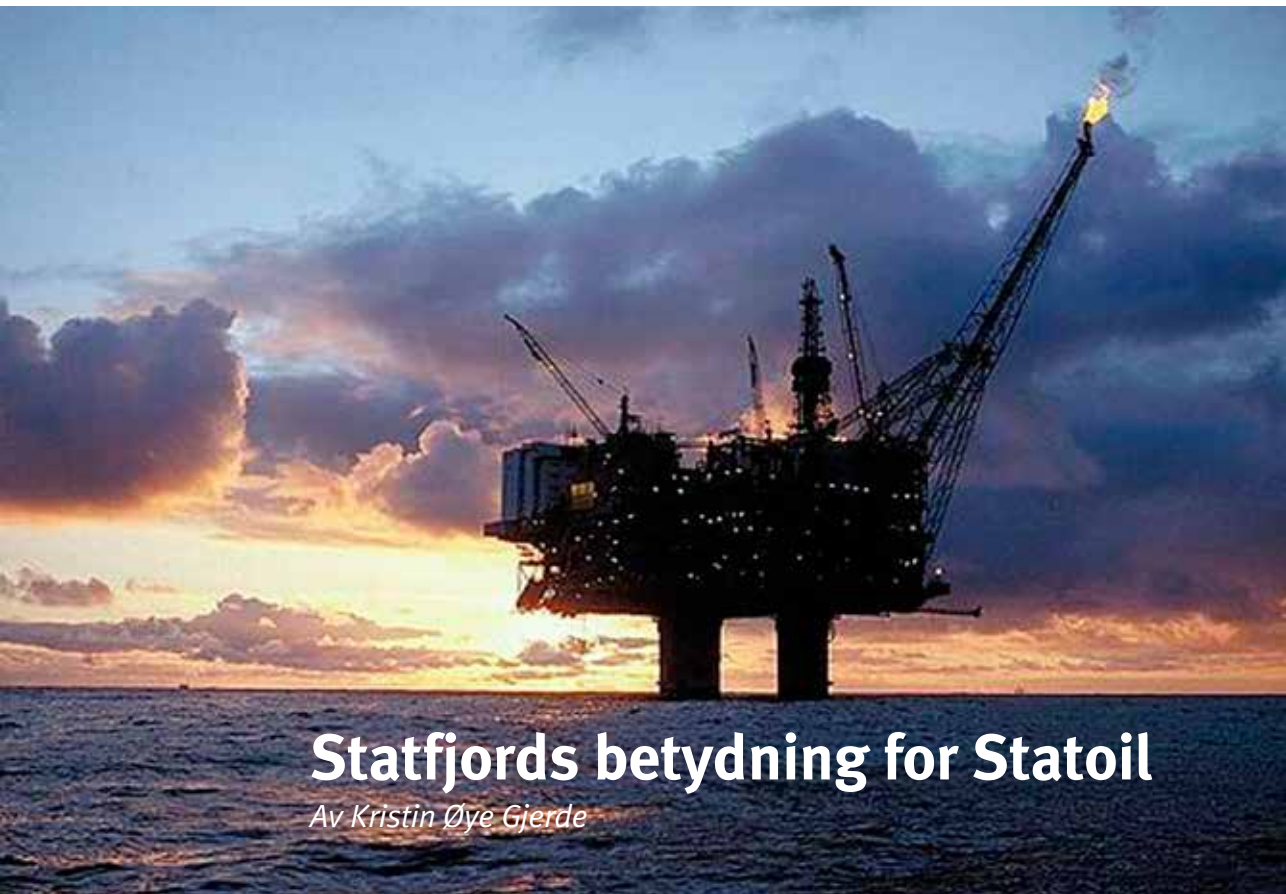
NORSK OLJEMUSEUM

ÅRBOK 2012

MED ÅRSMELDING

Redaksjonen:

Finn E. Krogh
Trude Meland
Geir Mossige Johannesen
Gunleiv Hadland
Kristin Øye Gjerde
Finn Harald Sandberg

Statfjords betydning for Statoil

Av Kristin Øye Gjerde

*Statfjord A i kveldssol.
Foto: Øyvind Hagen/
Statoil*

Statfjord er historien om oljefeltet som skapte Statoil som oljeselskap, som igjen formet utviklingen av Norge som oljenasjon. Funnet ble gjort i blokkene 33/9 og 33/12, samlet i utvinningstillatelse 037.

Starten på det hele skjedde da Esso og Shell påviste en stor petroleumsforekomst rett vest for Sognefjorden på den britiske siden av delelinjen, kalt Brent-feltet. I februar 1972 henvendte de to internasjonale selskapene seg til norske myndigheter for å søke om å få en gruppe blokker som grenset opp mot dette feltet. Kanskje strakte det britiske funnet seg over på norsk side?

Konsesjonstildeling

I industridepartementet var det frykt for at britene kunne tappe en eventuell norsk del av Brent-feltet før de norske områdene var utforsket. Det hastet derfor å undersøke blokkene det var snakk om, samtidig som det var særdeles viktig å ivareta norske interesser i mulige nye oljeforekomster. Amerikanske Phillips Petroleum Company Norway hadde funnet Ekofisk i 1969 og startet prøveproduksjon i juni 1971. Franske Elf påviste Friggfeltet våren 1971 og planla utbygging og drift av dette

gassfeltet. Det var likevel ikke uten videre gitt at det var de internasjonale oljeselskapene Shell og Esso som skulle gis den neste store sjansen. Norske myndigheter hadde gjennom «de ti oljebud» signalisert at de ønsket en sterkere norsk deltagelse i oljevirkksomheten, men Statoil som ble opprettet av Stortinget 14. juni 1972 for å ivareta statens forretningsmessige interesser, var ung og uerfaren.

Statoils første sjef Arve Johnsen hadde likevel store ambisjoner for selskapet. I 1973 gikk han sammen med sin styreleder Jens Chr. Hauge til regjeringen Korvald og ba om å få 100 prosent av de to blokkene i utvinningsstillatelse 037. Industridepartementet, hvor Johnsen tidligere hadde arbeidet som statssekretær, var skeptisk til dette, og mente at selv en eierandel på 50 prosent til Statoil var stor. Det fryktet at en for stor statlig andel kunne dempe utenlandske selskapers interesse for norsk sokkel. Videre var departementet engstelig for at en for stor Statoil-andel, på grunn av lite erfaring, ville forsinke letteprosessen og utviklingen av et eventuelt funn. Etter en tenkepause tildelte Industridepartementet lisens nummer 37 til Mobil 15 prosent (operatør), Statoil 50 prosent, Shell, Esso og Conoco med 10 prosent hver. Fire andre selskaper delte de siste 5 prosentene.

Situasjonen rundt tildelingen ble svært spesiell med den internasjonale oljekrisen som oppsto høsten 1973 og varte til januar 1974. Verdens forsyningssituasjon for olje ble truet, og et oljefunn i Nordsjøen, i et politisk stabilt område, virket mer attraktivt enn noen sinne. Oljeprisen var sterkt stigende, og det ville oppveie høye utbyggingskostnader.

Statfjordutbyggingen ble langt dyrere enn beregnet, men stigende oljepris førte til rask innføring og Statfjord ble Statoils pengemas- kin. Faksimile: VG 18.8.1976.

«STATFJORD» 18 MILLIARDER DYRERE ENN BEREGNET. — Der kommer han Arve Johnsen med hatten i hånden igjen...

*Utslep av Statfjord
A fra Aker Stord 3.
mai 1977. Foto: Leif
Berge/Statoil*

Funn og igangsetting

Boring i statfjordblokkene viste seg å være vellykket. Den første brønnen i 33/12 påviste oljefunn i mars 1974. Det var Mobil Exploration Norway Inc. første leteboring på norsk sokkel overhodet. Etter at feltet var erklært drivverdig, ble det godkjent utbygd av Stortinget 16. juni 1976. Det var et av verdens største og til da mest krevende offshore oljefelt på 100 meters havdyp det var snakk om. Cirka 15 prosent av feltet lå på britisk sokkel.

Utbyggingen av Statfjord ga Statoil en pang start. En ting var eierandelen på 50 prosent. Like viktig var at selskapet skulle læres opp av Mobil til å ta operatøransvaret etter ti år. Statoil ville gradvis bygge opp en skyggeorganisasjon for til sist å ta helt over og bli et operativt selskap. Organisasjonen vokste først til flere hundre, så opp mot tusen medarbeidere.¹

Statfjord A kom i produksjon 24. november 1979. Statfjord B kom i drift 5. november 1982 og Statfjord C den 26. juni 1985. Byggeprosjektene og igangsettelse av drift var en historie om teknologitvilling preget av kostnadsoverskridelser. Den stigende oljeprisen oppveide etter hvert for det, og Statfjord skapte et økonomisk fundament for Statoil som ble avgjørende for selskapets videre utvikling. Gjennom feltutbyggingen opparbeidet selskapet nødvendig kompetanse. Feltet fikk også symbolsk betydning for Statoils status og kultur.

Statfjord har overgått alle forventninger. Det er et fremragende sandsteinsreservoar med produksjonsegenskaper på høyde med de beste olje-

feltene i Midtøsten, og det har gitt en rik avkastning. Selv om Ekofisk var først og størst med hensyn til tilstedeværende reserver da det ble påvist i 1969, har Statfjord overgått kalkreservoarene i Ekofiskområdet og andre felt i hvor lett det har vært å produsere. På den beste dagen i feltets historie, 16. januar 1987, ble det produsert 850 204 fat råolje. Ingen andre norske oljefelt har vært i nærheten av en slik rekord. Den forventede produksjonen i 2011 var til sammenligning 21 000 fat olje per dag, men da med en relativt større produksjon av gass.

Statpipe

Et strategisk viktig grep for Statoil i forbindelse med Statfjord var utbyggingen av Statpipe. Selv om Mobil var operatør for Statfjord-feltet fikk Arve Johnsen gjennomslag for at rørledningsprosjektet skulle skilles ut som et eget prosjekt hvor Statoil ledet utredningene. På grunnlag av disse besluttet Stortinget at oljen fra Statfjord skulle tas til land ved hjelp av bøyelasting. For ilandføring av gass vedtok Stortinget å bygge Statpipe. Gassen skulle gå i rør til Kårstø for så å raffineres og sendes videre til Tyskland. Rørlegging startet i 1983. To år senere, i oktober 1985, kunne norsk gass fraktes via det norske fastlandet til kontinentet. Kryssingen av Norskerenna var en teknologisk bragd og en milepæl i norsk petroleumshistorie.

Statoil for mektig?

Da Mobil gikk med på å lære opp Statoil, var det for å sikre seg en størst mulig andel i den lovende blokken. Det å lede utbyggingen og drifte et av til da verdens største og mest utfordrende oljefelt ble sett på som strategisk viktig. Men Mobil ønsket egentlig ikke å gi fra seg denne posisjonen etter 10 år slik det sto i avtalen. Under ledelse av Alex Massad, Mobils øverste leder ved hovedkontoret i New York, startet Mobil en kampanje for å beholde operatørskapet. Alle uklarheter i avtalen som var inngått ble utnyttet, og det ble drevet en aktiv lobbyvirksomhet for å oppnå politisk støtte for Mobils syn.²

Få oljesaker har ført til mer spetakkel i Stortinget enn denne. Som en av sine første handlinger trakk regjeringen Willoch tilbake Brundtlandregjeringens forslag om å utøve opsjonen til operatørskifte. Men det var

Torsdag 6. desember 1984
SA

Statpipe ferdig

Forberedelsene til åpning av gassranene er i gang

AV BYGNING BLETTEN

Gassledningsnettet Statpipe er ferdig. Det er over 840 kilometer lange ledningene er nå åpnet til alle mulighetene skal tas inn på sin vei Statfjordfeltet, Kårstø-området, til oljereiserplattformen og endelig til Ekofisk hvor Statpipe går over i eksisterende gassledning til Bergen i Vest-Tyskland.

Det aller siste leddet som ble innført var Statoils driftsoperasjon var oljereiserplattformen på lokal 16/11. Stasjoneringen i Akve Contracting var ferdig med opplysningsmateriale så langt som en kartellert, fast service, at denne lille plattformen egentlig er den eneste i Norskerenna som har søvutagere.

Tre måneder foran

Men i Statoil får vi vite at nå er ikke den eneste plattformen at såkalt anslags å muttere etter kryssing operatørskap utset. Desuden inngår den slik som en liten del i det store systemet Statpipe.

Det som nå står for tur er å fjerne den gamle ledningen for gass. Det i tillegg blir de gamle kullkolektorene også slettet inn i ledningene. Vi regner med å bruke mer enn 400 tonn stål til å fjerne systemet med gull, der produsentene i løpet av første halvdel av 1985. Første gassmengde slipper inn i Kårstø-terminalen på 1. mai. Statpipe skal være produsert og i beredelse av oktober. Det er fire måneder før utbyggingsplan, som ble lagt i 1981.

I konsirkelen om salg av Statoil-tillatelser det at leveringsplanen kan starte tidligst tre måneder før og senest tre måneder etter 1. januar 1986.

Nye felt kommer

I første omgang er det bare Statfjordfeltet som leverer gass. Men i 1984 skal Heiadal kjøles til og i 1987 Gullfaks A. Med alle feltene i produksjon skal Statpipe leverer ikke mindre enn 200 millioner fat per år til kjøperne på kontinentet.

Den utbyggingen var Statpipe på topp tidlig i land med over 2000 t arbeid med rørledning, andre arbeider til kasse og terminalen på Kårstø, utførelse

Statpipe er ferdig konstruert. Nå skal ledningene løses for noen år gassranene på Statfjord-feltet. Statpipe ligger an til å produsere tre måneder før tiden. (Tegning: Ellen Jeppesen)

stik at man slipper å permittere. Dette betyr seg om ca. 100 personer. De svirke 100 er som så det fra forskjellige underleverandører og har kan nok oppstå problemer, sier Børner.

Akve Contracting satser nå hardt på å få kontraktene for opplysningsarbeidene på Uta-feltet. Kontraktene kommer i mange andre arbeid, påbegyrtes til høsten. Men kikkerturen blir kanskje – så det er andre som slipper på Uta-oppgavet er Akve som skal bli nye tilkall Krøtter Innstallasjon.

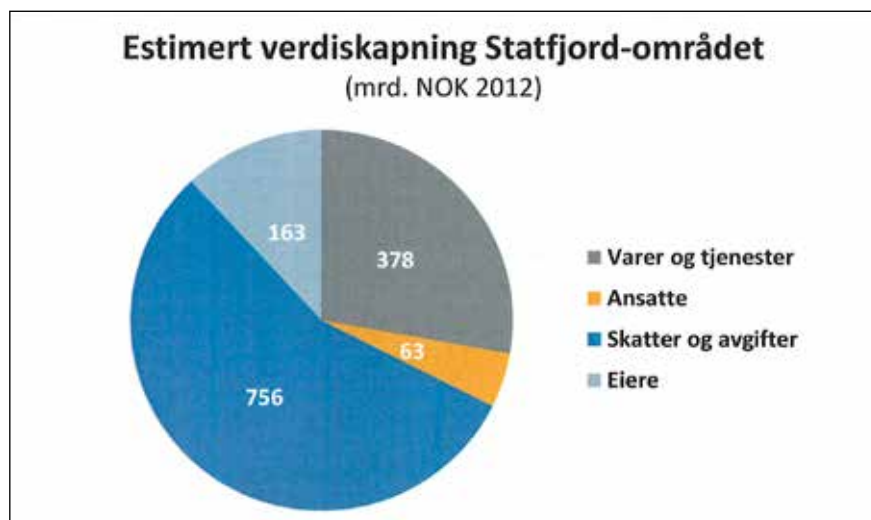
Faksimile Stavanger Aftenblad, 06.12.1984.

ikke bare enkelt å gjøre dette siden staten eide Statoil 100 prosent. Det var jo å motarbeide sitt eget selskap. Ordvekslingen ble skarp i 1982 da Arve Johnsen påpekte dette og påsto at regjeringen handlet i strid med nasjonale interesser. Statsminister Willoch spurte da om det var regjeringen eller Statoil som styrte landet.³ Det endte med operatørskifte til slutt.

Problemstillingen viste hvor mektig Statoil var blitt i løpet av få år. Politikerne ønsket å få bedre kontroll med pengestrømmen Statoil genererte og gjennomførte en reform for Statens Direkte Økonomiske Engasjement (SDØE). Gjennom denne reformen måtte Statoil gi fra seg eierandeler til statlig forvaltning, men Statfjord ble holdt utenfor. Statoil fikk beholde sine opprinnelige andeler i feltet. Skjermingen av Statfjord var avgjørende for at Arbeiderpartiet kom til enighet med regjeringen Willoch om å støtte reformen midt i 1980-årene. Skjermingen av Statfjord var også svært viktig for Statoils videre utvikling som selskap.

Verdiskaping

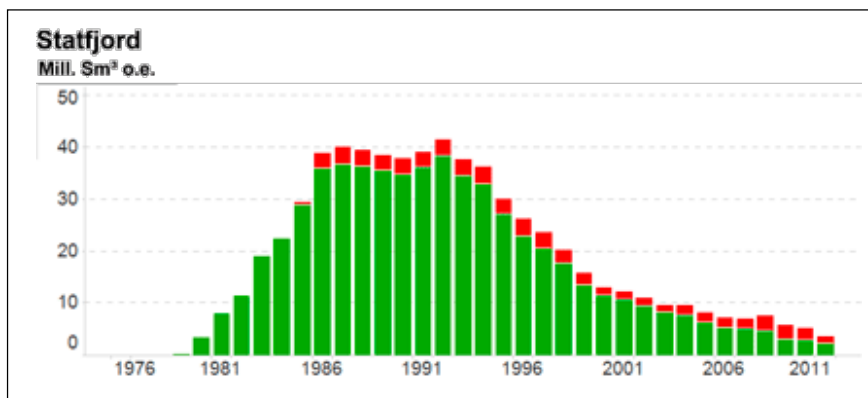
Statfjord er et av feltene som har produsert mest på norsk sokkel. I løpet av de første 30 årene av feltets historie produserte det 4 milliarder fat oljeekvivalenter, dobbelt så mye som en trodde var mulig i de opprinnelige utbyggingsplanene. I tillegg kom produksjonen fra undervannsatellittene.

Kilde: Statoil 2012

Omregnet i kontanter var den totale verdiskapingen fra Statfjord fra 1975 til 2011 på 1360 milliarder 2012-kroner.

Verdiene har kommet først og fremst den norske stat til gode med en samlet inntekt på 756 milliarder kroner. Videre har det blitt solgt varer og tjenester knyttet til utbygging og drift av feltene for 378 milliarder

*Olje og gassproduksjon på Statfjord i millioner standard kubikkmeter. (1979 - 2011)
Kilde: OD.*

kroner. Eierselskapene, de ansatte og finansinstitusjoner har også fått sitt.

Utvinnbare reserver i den norske delen av Statfjord-feltet var i 2010 beregnet til opphavlig 567 millioner standard kubikkmeter olje, 79 milliarder standard kubikkmeter gass, 20 millioner tonn NGL og 1 millioner standard kubikkmeter kondensat.

Produksjonen på Statfjord startet så smått i 1979 og økte deretter raskt. Med hjelp av trykkstøtte fra vann- og gassinjeksjon i 1980-årene ble toppnivået nådd i 1986. Produksjonen holdt seg på et høyt nivå til og med 1994 og var fra da av avtagende.

I 2005 startet prosjekt Statfjord Senfase for å gi feltet lenger levetid og øke utvinningen av gass og olje.

For å få ut mest mulig gass ble all vann- og gassinjeksjon stanset slik at trykket i reservoaret skulle lette og mer gass frigjøres fra olje. Målet var å øke utvinningsgraden til 66 prosent for oljen og 71 prosent for gassen.

For å oppnå dette bores det i alt 60 nye brønner i senfaseprosjektet.

I 2010 var det igjen bare 4,6 millioner standard kubikkmeter olje, mens det var 15,5 milliarder standard kubikkmeter gass, 3,3 millioner tonn NGL og 0,5 millioner standard kubikkmeter kondensat. Det var da investert 133,4 milliarder kroner i feltet siden oppstarten. Hvor lang levetid feltet vil ha, er enda ikke bestemt.

Noter:

¹ Statoil var ved opprettelsen og i de første årene i selskapets historie avhengig av bevilgninger fra Stortinget. Slike bevilgninger ble utredet og forvaltet av fortrinnsvis Olje- og energidepartementet og Finansdepartementet.

² Ryggvik, Helge, *Til siste dråpe: om oljens politiske økonomi*, Oslo 2009: 106–110

³ Offshore.no, 23.11.2009, *Oljefundamentet 30 år*